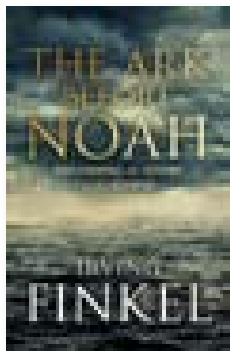

Oudere versie van zondvloedverhaal

- *'The ark before the Noah. Decoding the Story of the Flood'*
- Irving Finkel
- Hodder & Stoughton 2014
- ISBN 978-1-444-75705-7
- Prijs € 38,95.

Dat het bijbelse verhaal van de zondvloed (Genesis 6) op zijn minst beïnvloed moet zijn geweest door veel oudere Assyrische en Babylonische verhalen is al sinds het einde van de 19^e eeuw bekend. Vooral in de beroemde mythe van Gilgamesj bleken passages

voor te komen die nauwe verwantschap vertoonden met het bijbelse verhaal. Maar dat de geschiedenis van Noah - hoe hij van God een opdracht kreeg om een schip te bouwen, waarop hij zijn gezin en alle bestaande levende wezen, van elke soort een paar gered zouden worden - een heel nauwkeurig Babylonisch voorbeeld kent dat is pas onlangs gebleken. In een onlangs verschenen boek onthult Irving Finkel, de beheerder van de Assyrische oudheden van het British Museum, het bestaan van ruim 4000 jaar oud kleitablet waarop - in een Akkadische variant van het spijkerschrift - het complete zondvloedverhaal al beschreven staat. 'Toen ik dit tablet in 1985 voor het eerst onder ogen kreeg besepte ik gelijk dat wat er opstond van groot belang moest zijn. Er was

sprake van een grote vloed en van een boot die gebouwd moest worden.' Helaas kreeg Finkel slechts een uurtje de tijd om het tablet te bekijken. De eigenaar wilde het, ondanks sterk aandringen, niet achter laten voor nader onderzoek. Pas in 2009 kreeg hij het bij toeval weer onder ogen en dit keer kon hij het uitgebreid bestuderen. Het resultaat was opzienbarend. De nieuw ontdekte tekst vertelt in nog geen zestig regels het hele zondvloedverhaal. Het begint met de opdracht van de god Enki aan een met name genoemde man, Atra-hasis, tot het bouwen van een boot. Een boot die hem en zijn gezin en alle bekende dieren moet redden van de vloed. Daarna volgen de exacte bouw instructies. Atra-hasis moet van bundels riet een enorme ronde boot bouwen. Een 'gevaarte' met een diameter van ruim 21 meter en een hoogte van

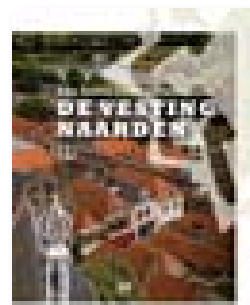
bijna 6 meter. 'Je kunt je daar het beste een gigantisch reddingsvlot bij voorstellen' aldus Finkel. In de oudheid was vrijwel het hele gebied tussen de Eufraat en de Tigris een laag gelegen gebied dat regelmatig getroffen werd door overstromingen. En het is zeer waarschijnlijk dat in gevallen van extreme watersnood individuen of groepen mensen op grote vloten hun toevlucht zochten. Dergelijke ronde, rieten vloten die waterdicht gemaakt werden met natuurlijke bitumen, zijn in het zuiden van Irak eeuwen tot in onze tijd in gebruik gebleven. De Engelsman Wilfried Thesiger zag nog in 1967 met eigen ogen hoe de bewoners van de moerassen dit soort enorme drijvende gevaartes bouwden. Finkel: 'Ik ben er dan ook van overtuigd dat wat Atra-hasi van zijn god moet bouwen niet meer was dan een mega-uitvoering van iets wat hij vrijwel zeker uit

Naarden in volle glorie

De vesting Naarden met zijn kenmerkende stervorm is wellicht de best bewaard gebleven vestingstad in Europa. De 17^e-eeuwse vestingwerken zijn terecht wereldberoemd. Nog niet zo lang geleden werd daar niet door iedereen zo over gedacht. Toen in 1926 Naardens vestingstatus werd opgeheven en de stad eindelijk buiten de wallen kon uitbreiden, werd dat vooral gezien als een bevrijding. Het streven van de Stichting Menno van Coehoorn de vesting te behouden kon dan ook aanvankelijk niet op veel enthousiasme van de gemeente rekenen, aldus

Carlos Scheltema in zijn inleiding in 'Een halve eeuw restaureren. De Vesting Naarden'; 25 deskundige auteurs werkten mee aan dit boek waarvan hij de redactie deed. Was Naarden in 1955 nog een slaperig garnizoensstadje, waar de vestingwerken intensieve restauratie behoeften, nu liggen de vestingwerken er blinkend bij. De afgelopen halve eeuw was voor Nederland een culturele bloeiperiode waarin voldoende middelen beschikbaar waren om Naarden te onderhouden en waar nodig te restaureren. De toekomst is echter onzeker; dit

boek heeft die glorie tijd vast gelegd. Andere hoofdstukken hebben onder meer de ontstaansgeschiedenis van de vestingstad tot onderwerp en de geschiedenis van gebouwen: van stadhuis tot woonhuizen en religieuze monumenten. Verrassingen genoeg in dit boek. Zoals het uitgebreide hoofdstuk over de unieke gewelfschilderingen van de Grote Kerk. Alle 15^e-eeuwse kerken in het graafschap Holland bevatten een houten gewelf, in een vijftal werden deze beschilderd. Alleen die in Naarden zijn vrijwel volledig en in goede staat. Het is zo bijzonder dat ze onbeschadigd bleven en nooit onder de witkalk ver-

- *'Een halve eeuw restaureren. De vesting Naarden'*
- Carlos Scheltema (red.)
- Uitgeverij Matrijs, Utrecht
- ISBN 978-90-5345-480-0
- Prijs: € 19,95.

dwenen. Binnen de vesting Naarden hebben altijd mensen gewoond, die er ook hun bedrijf hadden. De geschiedenis van het Burgerweeshuis is illustratief.

zijn eigen omgeving kende. Sterker nog, ik denk dat dit verhaal een historische achtergrond heeft'. Deze gedachte wordt overigens bevestigd door archeologisch onderzoek. Bij opgravingen in Irak zijn geologische aanwijzingen gevonden voor een extreme overstroming die ergens rond 5000 v.Chr. moet hebben plaatsgevonden. Finkel: 'Sommige bewoners hebben waarschijnlijk op hun vloten die ramp overleeft. Dat verhaal is doorverteld en heeft een plek gekregen in overlevering.' Een extra opvallend element in deze nieuwe versie van het zondvloedverhaal is dat er net als in de bijbel sprake is van dieren die twee aan twee (van elke soort) op het levensreddende vlot een plaats krijgen. De enorme gelijkenis tussen het verhaal van Noah en dat van Atra-hasis brengt Finkel uiteindelijk tot de volgende conclusie: 'Joodse schrijvers die na de val van Jeruzalem in 587 v.Chr. in ballingschap verkeerden in Babylon, hebben daar dit - toen al oeroude verhaal - van Atra-hasis en zijn redding van de vloed gehoord en wellicht zelfs een kopie er van in handen gehad. En vervolgens hebben ze het in hun eigen religieuze traditie een plek gegeven.' (Joost Vermeulen)

In de 17^e eeuw huisde er de postkoetsonderneming de Hamburger Post die een postverbinding tussen Naarden en Hamburg onderhield met trekschuit en postkoets. Onder meer een gietijzeren kachelkje met aan weerszijden de paarden van de postkoets is zo'n tastbaar spoor uit het verleden. Smaak speelde zeker een rol bij beheer en restauratie. Natuurliefhebbers houden van bomen, vestingspecialisten van kale bastions. Eerstgenoemden genieten van Bastion Katten, laatstgenoemden van Bastion Nieuw Molen. Groter contrast in Naarden tussen de strak gerestaureerde kale Ravelijn 1 (driehoekig eilandje of schiereiland in de vestinggracht) en de romantisch begroeide ruïne van het nog niet gerestaureerde Ravelijn 5 is niet denkbaar.

Wat een veelzijdig en boeiend boek!

(Ad van Schaik)

Welkom

De Oudheid – met een hoofdletter dus – mag zich verheugen in belangstelling. Belangstelling in schrift, beeld en geluid. Ik zie het nu even vanuit de eigen Lage Landen. Dat laatste wederom met een hoofdletter dus. Daar ben ik uiteraard blij mee, maar ga het desondanks ten overvloede uitleggen aan de hand van twee voorbeelden. Het ene van hoge literaire orde; het andere van breed vermaak voor alle leeftijden. John Williams schreef 'Augustus', een roman gebaseerd op in grote meerderheid volstrekt fictieve bronnen. Het zijn fragmenten uit niet bestaande dagboeken van tijdgenoten, brieven, besluiten van de Romeinse senaat, filosofische gedachtewisseling, het hele panopticum van de eigentijdse complotten en kuiperijen rond de eerste keizer. Elke leesclub in Nederland kent Williams intussen uiteraard. Dat komt door Stoner, het schrijnende en tegelijk prachtige levensverhaal van een leraar letterkunde aan een bakstenen universiteit in Amerika's homeland die zijn waardigheid behoudt ondanks alles. Het boek verscheen bijna een halve eeuw geleden, bleef goeddeels onopgemerkt en kreeg pas zijn vertaling in het Nederlands drie jaar terug. Het succes inspireerde de uitgever hier tot het publiceren van het verdere qua omvang bescheiden oeuvre van Williams. Daartoe behoort dus ook 'Augustus', zijn laatste roman en tevens de enige waarvoor hij een grote Amerikaanse literaire prijs kreeg. Kort daarop, jaren zeventig, stierf hij. Het is een boek van zijn tijd. Dat illustreert bijvoorbeeld de rol van Julia, de enige dochter van Augustus die typisch de emancipatorische trekken vertoont waarmee het feminisme in de jaren zeventig van de vorige eeuw zich uiterst onledig hield. Augustus zelf is de man die zich steeds meer existentiële vragen stelt over de zin van zijn doen en laten als mens en keizer, zijn leven in de lijdende vorm, met de lange ij dus. Authentiek in wetenschappelijke zin? Mwah. Maar de lezer ketenend tot de laatste van de 430 bladzijden.

En dan 'Welkom bij de Romeinen'. Acht afleveringen lang dit najaar op de vaderlandse televisie, Nederland 3, de zender die jonge mensen wil bedienen en daar zijn stinkende best voor moet doen. 'Welkom bij de Romeinen' bleek net als zijn voorganger die over onze Gouden Eeuw ging een amalgaam van hedendaagse mediale flauwekul zoals een quiz, een kookprogramma, studio sport, een kortgerokte presentatrice met Romeinse beroemdheden, voor wie een handvol BN-ers van de studio en de planken de honneurs waarnamen: Pierre Bokma als Julius Caesar, Paul de Leeuw als Nero, Marc-Marie Huijbregts als Ovidius. Van die dingen. Maar het was geen onzin: een stortvloed van echte feiten en feitjes dwarrelde permanent naar beneden. Zeker niet overbodig verscheen er dan een bordje met 'echt waar' op het beeldscherm. Fik Meijer had regisseur en tekstschrijvers niet voor niets van advies gediend. Ik meen hem zelf trouwens in de laatste aflevering even als figurant door het beeld te hebben zien rennen. Het kan zijn dat ik hier merken door elkaar haal. We zien de professor immers zo vaak, al was het maar in advertenties voor kunstreizen onder diens deskundige leiding. Twee voorbeelden die het Romeinse Rijk dichterbij de moderne mens situeren. Bij John Williams is het bijvangst. Zijn klassieke hoofdfiguur vertolkt het universele menselijke vraagstuk: wat doe ik hier en waarom eigenlijk? Maar toch voert hij je binnen in een geloofwaardige wereld. Bij de les blijven moet je wel. Dat verklaart misschien dat het boek niet lang in de top zestig heeft gestaan. 'Welkom bij de Romeinen' was een cartoon. Er viel veel te lachen. Vooral voor mensen die al veel wisten van die antieke tijden. Dat is een tikje een paradox; de komische serie was immers bedoeld voor het onwetende plebs, om in de sociaal-culturele terminologie van toentertijd te blijven. Die zullen hebben genoten van Boer-zoekt-vrouw op zijn Romeins. Dus iedereen blij.

